

Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Оксана СЕРЕБРЕННІКОВА

«_31_»_08_2022 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Завідувач кафедри педіатрії № 2
професор ЗВО Вероніка ДУДНИК

«_31_»_08_2022 р.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Вибранні питання в дитячій кардіології»

Спеціальність	228 Педіатрія
Освітній рівень	Магістр
Освітня програма	ОПП «Педіатрія», 2022
Навчальний рік	2022-2023
Кафедра	Педіатрії №2
Контактна інформація	pediatric2@vntmu.edu.ua , вул. Хмельницьке шосе, буд.108 КНП «ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА ДИТЯЧА КЛІНІЧНА ЛІКАРНЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ», 560819
Укладач силабусу	Асистент ЗВО Ольга ЗБОРОВСЬКА

1. Статус та структура дисципліни

Статус дисципліни	Вибіркова
Код дисципліни в ОПП/місце дисципліни в ОПП	ВК 5.9// дисципліна професійної підготовки
Курс/семестр	5 курс/IX-X семестр
Обсяг дисципліни (загальна кількість годин/ кількість кредитів ЄКТС)	90 годин /3 кредити ЄКТС
Кількість змістових модулів	1
Структура дисципліни	Практичні заняття – 10 год. Лекції – 20 год. Самостійна робота – 60 год. В цілому: аудиторні заняття – 33 %, самостійна позааудиторна робота – 67 %
Мова викладання	українська
Форма навчання	Очна (денна)

2. Опис дисципліни

Коротка анотація курсу, актуальність. Предметним напрямком дисципліни є отримання знань з вибіркової дисципліни професійної підготовки та вивчення тем з дитячої кардіології, які не увійшли в програму дисципліни «Педіатрія», удосконаленні і засвоєнні ними практичних навичок, набутті професійного рівня готовності майбутніх лікарів до самостійної роботи і своєчасного виявлення кардіологічної патології у дитячого контингенту.

Згідно з сучасними статистичними даними патологія серцево-судинної системи у дітей достатньо поширена медична проблема в практиці лікаря. Зокрема, вроджені вади серця є найбільш поширеною аномалією серед усіх вроджених вад розвитку з частотою 20-25 %. Кожний третій підліток з артеріальною гіпертензією може мати гіпертонічну хворобу в дорослому віці при несвоєчасному виявленні та неналежній курації захворювання з дитинства. Ряд кардіологічних проблем стають причиною синдрому раптової смерті, які можливо попередити при своєчасній діагностиці.

В зв'язку з цим педагогічна діяльність повинна бути спрямована, у першу чергу, на допомогу студентам щодо активного використання раніше отриманих теоретичних знань з педіатрії та, зокрема, кардіологічних аспектів в клінічній практиці, поповнення новими знаннями, особливо стосовно сучасних методів діагностики, лікування та профілактики кардіологічних захворювань у дітей.

Передреквізити. Для успішного засвоєння дисципліни студенту необхідні знання, отримані в процесі вивчення наступних дисциплін загальної підготовки:

- анатомія, нормальна і патологічна фізіологія, які дають поняття будови та фізіології серцево-судинної системи у дітей;
- клінічна фармакологія вивчає механізм дії і побічні ефекти, особливості застосування, взаємодію лікарських засобів, що дає можливість призначенню адекватної терапії при різних серцево-судинних захворюваннях дитячого віку;
- пропедевтика внутрішніх та дитячих хвороб навчає студента ретельного збору анамнезу, практичним навикам об'єктивного обстеження пацієнта та уміння інтерпретації результатів додаткових методів дослідження.

Мета курсу та його значення для професійної діяльності: поглиблення теоретичних знань у студентів за рахунок вивчення тем з патології серцево-судинної системи у дітей, які не увійшли в програму дисципліни «Педіатрія», удосконаленні і засвоєнні ними практичних навичок, набутті професійного рівня готовності майбутніх лікарів до самостійної роботи і своєчасного виявлення кардіологічної патології у дитячого контингенту.

Постреквізити. В процесі вивчення дисципліни набуваються знання, необхідні для успішного засвоєння дисциплін професійної підготовки, а саме: педіатрії, внутрішніх хвороб, та інших клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та застосування отриманих знань, умінь та навичок в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності. Студенти оволодівають навичками, щодо диференційної діагностики синдромів, що притаманні для патології серцево-судинної системи у дітей, вивчають тактику лікаря до моменту надання високоспеціалізованої кардіологічної допомоги.

3. Результати навчання.

Після успішного вивчення дисципліни здобувач зможе:

1. Проводити аналіз отриманої інформації, приймати обґрунтовані рішення, здобувати сучасні знання з питань патології серцево-судинної системи у дітей.
2. Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя, проводити фізикальне обстеження пацієнта з акцентом на виявлення серцево-судинної патології у дітей.
3. Виділяти провідний клінічний симптом або синдром.
4. Встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання.
5. Призначати лабораторне та/або інструментальне дослідження за допомогою співставлення зі стандартами.
6. Здійснювати диференціальну діагностику серцево-судинних захворювань у дітей, використовуючи найбільш вірогідний або синдромний діагноз, дані лабораторного та інструментального обстеження хворого.
7. Встановлювати попередній клінічний діагноз серцево-судинного захворювання, прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу.

8. Визначати необхідну лікувальну тактику найбільш поширених захворювань серцево-судинної системи у дітей, надавати невідкладну допомогу кардіологічним пацієнтам.
9. Реєструвати стандартну ЕКГ, інтерпретувати основні синдроми.

4. Зміст та логістика дисципліни

Модуль «Вибрані питання в дитячій кардіології»	9 або 10 семестр 90 год/3 кредити	Практичні заняття №№ 1-5
--	--------------------------------------	--------------------------

Дисципліна включає 5 тем, які є складовою одного модулю.

Лекції

1. Алгоритм розшифровки ЕКГ: від зубців та інтервалів на ЕКГ до клінічного синдрому. Частина І.
2. Алгоритм розшифровки ЕКГ: від зубців та інтервалів на ЕКГ до клінічного синдрому. Частина ІІ.
3. Методи клінічного обстеження дитини: фокус на виявлення патології серцево-судинної системи.
4. Вроджені вади серця із збагаченням легеневого кровообігу. Принципи порушення гемодинаміки та основні клінічні синдроми. Тактика лікаря на різних рівнях надання медичної допомоги.
5. Вроджені вади серця із збідненням легеневого та системного кровообігу. Принципи порушення гемодинаміки та основні клінічні синдроми. Тактика лікаря на різних рівнях надання медичної допомоги.
6. Критичні вроджені вади серця. Тактика ведення таких дітей на етапі первинної стабілізації та транспортування. Види спеціалізованої медичної допомоги.
7. Міокардити у дітей. Клінічні прояви, сучасні методи діагностики, підходи до лікувальної тактики.
8. Інфекційний ендокардит у дітей. Роль сімейного лікаря в профілактиці інфекційного ендокардиту.
9. Кардіологічні аспекти хвороби Кавасакі. Аномалії розвитку коронарних судин у дітей (ALCAPA).
10. Медичний супровід дітей із серцево-судинною патологією: вакцинація, фізична активність.

Модуль «Вибрані питання в дитячій кардіології»

Змістовий модуль 1. Вибрані питання дитячої кардіології

Тема 1. Дитина з порушеннями ритму на прийомі у сімейного лікаря. Клінічні кейси пацієнтів з ЕКГ при різних типах аритмій. Невідкладна допомога при пароксизмальних тахікардіях.

Тема 2. Дитина після втрати свідомості на прийомі у сімейного лікаря. Клінічні кейси з ЕКГ при порушеннях провідності.

Тема 3. ВВС без синдрому ціанозу. Як розпізнати такого пацієнта на прийомі, сучасні аспекти медичного супроводу таких дітей.

Тема 4. ВВС з синдромом ціанозу. Як розпізнати такого пацієнта на прийомі, сучасні аспекти медичного супроводу таких дітей.

Тема 5. Ведення дітей та підлітків із синдромом артеріальної гіпертензії. Диференційна діагностики первинної та вторинної артеріальної гіпертензії. Невідкладна допомога при гіпертензивному кризі.

Практичні заняття передбачають теоретичне обґрунтування основних питань теми та засвоєння наступних практичних навичок:

- 1) огляд хворих та визначення клінічних особливостей перебігу основних захворювань патології серцево-судинної системи у дітей;
- 2) інтерпретація результатів лабораторних, інструментальних обстежень;
- 3) складати алгоритми лікування, реабілітації і профілактики захворювань серцево-судинної системи у дітей;
- 4) розв'язання ситуаційних завдань та завдань з невідкладної допомоги з патології серцево-судинної системи у дітей.

На практичних заняттях студенти вдосконалюють навички інтерпретації електрокардіограми, заключень ехокардіографічного обстеження, в робочих зошитах розв'язують клінічно-орієнтовані ситуаційні задачі та тестові завдання.

Самостійна робота студента передбачає підготовку до практичних занять, удосконалення практичних навичок біля ліжка хворого чи на муляжах і симуляторах, опанування навичок інтерпретації лабораторних та інструментальних методів дослідження, опрацювання лекцій, наукової літератури, публікацій з тематики дитяча кардіологія.

Календарні плани практичних занять, тематичний план самостійної поза аудиторної роботи, обсяг та напрямки індивідуальної роботи опубліковані на сайті кафедри.

Маршрут отримання матеріалів: Кафедра педіатрії №2/Студенту/Очна форма навчання/ Медицина/ 5 курс/Навчально-методичні матеріали.

Доступ до матеріалів здійснюється з корпоративного акаунту студента s000XXX@vnmua.edu.ua.

5. Форми та методи контролю успішності навчання

Поточний контроль на практичних заняттях	Методи: усне або письмове опитування, тестовий програмований контроль, розв'язання ситуаційних задач, відпрацювання алгоритмів надання невідкладної допомоги, робота з кардіограмами, бланками з результатами додаткових методів обстеження,
--	--

	рентгенограмами та оцінка їх результатів, контроль практичних навичок при проведенні обстеження пацієнта. (оформлення протоколу в робочому зошиті)
Підсумковий контроль дисципліни: залік	Згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи)
Засоби діагностики успішності навчання	Теоретичні питання, тести, клінічно-орієнтовані ситуаційні завдання, практичні завдання, демонстрація практичних навичок

6. Критерії оцінювання

Оцінювання знань здійснюється згідно чинного Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи>)

Поточний контроль	За системою традиційних оцінок: 5 «відмінно», 4 «добре», 3 «задовільно», 2 «незадовільно»
Підсумковий контроль з дисципліни - Залік	За 200-бальною шкалою (середня арифметична оцінка за семестр конвертується в бали) Зараховано: від 122 до 200 балів Не зараховано: менше 122 балів (див. Положення про організацію освітнього процесу)
Оцінювання дисципліни:	За 200-бальною шкалою (середня арифметична оцінка за семестр конвертується в бали) Зараховано: від 122 до 200 балів Не зараховано: менше 122 балів (див.Шкалу оцінювання) Індивідуальна робота – від 6 до 12 балів Сумарно від 122 до 200 балів.

Шкала оцінювання дисципліни: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань студента

Оцінювання усної/письмової відповіді під час поточного контролю

Оцінка **“Відмінно”** виставляється за роботу, в якій студент вірно відповів на усі запитання. Відповіді мають глибокий, змістовний та конкретний характер. Студент повинен знати класифікацію, особливості клінічних проявів, діагностику диференційну діагностику, лікування, профілактику кардіоревматичної патології у дітей.

Оцінка **“Добре”** виставляється за роботу, в якій студент вірно відповів на 75% запитань і показав достатньо змістовні знання з тих питань, що відбивають основні розділи навчальної програми. Студент повинен знати основні клінічні прояви кардіоревматологічної патології дитячого віку, методи діагностики та лікування кардіоревматологічних хвороб дитячого віку та їх профілактику.

Оцінка **“Задовільно”** виставляється за роботу, в якій студент вірно відповів на 50% запитань. Відповіді неповні, здебільшого обмежуються простим переліком складників, ознак, рис, без найменших подробиць. Студент повинен володіти обов'язковим мінімумом знань щодо теоретичних та практичних знань з дитячої кардіоревматології.

Оцінка **“Незадовільно”** виставляється за роботу, в якій студент не дав жодної правильної відповіді або дав лише приблизну відповідь на два запитання. Студент не володіє обов'язковим мінімумом знань з дитячої кардіоревматології.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність самостійної навчальної роботи для виконання практичного завдання, вишукує оптимальні варіанти постановки діагнозу, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який допускає неточності при клінічному обстеженні пацієнта, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому, правильно виділяє основні електрокардіографічні синдроми, але не може їх деталізувати, розуміє базові функціональні та структурні параметри ехокардіографічного заключення.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні даного, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, інтерпретацію фізикальних даних, не може трактувати в повному обсязі результати проведених додаткових досліджень.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, зазнає значних труднощів при проведенні фізикального огляду пацієнта, аналізі кардіограми, даних ехокардіографії та лабораторних методів дослідження.

Оцінювання самостійної роботи студента

Самостійна робота студента оцінюється під час поточного контролю дисципліни.

Нарахування індивідуальних балів здійснюють на підставі Положення про організацію навчального процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова. (посилання [https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи](https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи))

12 балів – додаються до оцінки з дисципліни студенту, який отримав призове місце на міжвузівських олімпіадах з дисципліни або призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт або призове місце на міжвузівській/міжнародній науковій конференції з наявністю друкованої роботи

11 балів – додаються до оцінки з дисципліни студенту, який отримав I місце на внутрішньовузівській олімпіаді з дисципліни .

10 балів - додаються до оцінки з дисципліни студенту, який отримав призове місце (II-III) на внутрішньовузівській олімпіаді з дисципліни або на студентській науковій конференції з наявністю друкованої роботи; або за участь (без призового місця) міжвузівських олімпіадах з дисципліни або призове місце на міжвузівській/міжнародній науковій конференції з наявністю друкованої роботи.

9 балів – додаються до оцінки з дисципліни студенту, який приймав участь (без призового місця) у внутрішньовузівській олімпіаді з дисципліни або студентській науковій конференції з наявністю друкованої роботи

8 балів - додаються до оцінки з дисципліни студенту, який опублікував друковану роботу за результатами науково-практичного дослідження, але не приймав особисто участь у студентській науковій конференції, підготував стендову доповідь.

6 балів - додаються до оцінки з дисципліни студенту, який виготовив таблиці, схеми або навчальний відеофільм для поповнення наочного забезпечення викладання дисципліни (з урахуванням обсягу та важливості виконаної роботи).

Оцінювання підсумкового контролю (залік)

Підсумковий контроль зараховують, якщо студент засвоїв розділи дисципліни в повному обсязі, про що свідчить поточне оцінювання кожного практичного заняття. Для оцінювання підсумкового контролю проводять підрахунок середньої арифметичної традиційної оцінки за семестр.

7. Політика навчальної дисципліни/курсу

Студент має право на отримання якісних освітніх послуг та безпечне освітнє середовище в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій та надзвичайних станів, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками. Політика кафедри під час надання освітніх послуг є студентоцентрованою, базується на нормативних документах Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я України, статуті університету та порядку надання освітніх послуг, в тому числі при виникненні надзвичайних ситуацій, регламентованого основними документами та розпорядженнями щодо організації навчального процесу в ВНМУ ім.М.І.Пирогова та засадах академічної доброчесності.

Дотримання правил розпорядку ВНМУ, техніки безпеки на практичних заняттях.

Інструктаж з охорони праці зі студентами під час трудового, професійного навчання у закладах охорони здоров'я, проводить керівник структурного підрозділу закладу або безпосередній керівник студента. Перед початком практичних занять на першому занятті (на початку кожного семестру) викладач, згідно вимог Посадової інструкції, проводить інструктаж з питань охорони праці (у тому числі правила особистої гігієни, санітарно-гігієнічного режиму, безпека під час курування хворих тощо). Цільовий інструктаж проводиться зі студентами у разі організації поза навчальних заходів (олімпіади, конференції тощо).

Вимоги щодо підготовки до практичних занять. Студент повинен бути підготовленим до практичного заняття, ситуаційні завдання до поточної теми мають бути розв'язані у робочому зошиті.

На заняття слід приходити вчасно, без запізнення. Студент, який запізнився більше, ніж на 10 хвилин на заняття, не допускається до останнього і повинен його відпрацювати в установленому порядку.

На практичних заняттях студент має бути одягнений в робочу форму (медичний халат, шапочка, медична маска, змінне взуття). Обов'язковим є

наявність фонендоскопу, відсутність довгих нігтів, що дозволить якісно проводити огляд пацієнта. Студенти, які не мають робочої форми, не допускаються до заняття.

Студент повинен дотримуватись правил безпеки на практичних заняттях та під час знаходження у приміщеннях кафедри та лікувального закладу, діяти згідно встановлених інструкцій під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Під час обговорення теоретичних питань студенти мають демонструвати толерантність, ввічливість та повагу до своїх колег та викладача.

Використання мобільних телефонів та інших електронних девайсів. Використання мобільних телефонів та інших електронних пристроїв на занятті допускається тільки під час електронного тестування або опитування, у разі використання он-лайн медичних калькуляторів, перегляд унавчальних відеоматеріалів.

Академічна доброчесність. Під час вивчення дисципліни студент має керуватись Кодексом академічної доброчесності ВНМУ ім.М.І.Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> загальна інформація/ Основні документи/ Кодекс академічної доброчесності). При порушенні норм академічної доброчесності під час поточного та підсумкових контролів студент отримує оцінку «2» та повинен її відпрацювати своєму викладачу в установленому порядку протягом двох тижнів після отриманої незадовільної оцінки.

Пропуски занять. Пропущені заняття відпрацьовуються в порядку, установленому в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи) у час, визначений графіком відпрацювань (опублікований на сайті кафедри <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра педіатрії №2#) викладачу, який проводить практичне заняття. Для відпрацювання пропущеного заняття студент має письмово чи усно відповісти на питання до теми заняття, провести курацію пацієнта за темою заняття.

Порядок допуску до підсумкового контролю з дисципліни наведений в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). До заліку допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих практичних занять та отримали середню традиційну оцінку не менше «3».

Додаткові індивідуальні бали. Індивідуальні бали з дисципліни студент може отримати за індивідуальну роботу, обсяг якої оприлюднений на сайті кафедри в навчально-методичних матеріалах дисципліни, кількість балів визначається за результатами ІРС згідно Положенню про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи).

Вирішення конфліктних питань. При виникненні непорозумінь та претензій до викладача через якість надання освітніх послуг, оцінювання знань та інших конфліктних ситуацій, студент повинен спочатку повідомити про свої претензії викладачу. Якщо конфліктне питання не вирішено, то студент має право подати звернення до завідувача кафедри згідно Положення про розгляд звернень

здобувачів вищої освіти у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи).

Політика в умовах дистанційного навчання. Порядок дистанційного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра педіатрії №2/ Студенту або <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра педіатрії №2/ Новини).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Microsoft Team , Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача) в робочий час.

8. Навчальні ресурси Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра педіатрії №2/ Студенту.

1) Основна література

1. Allen Hugh D. et al. Moss & Adams Heart Disease in Infants, Children and Adolescents 9th. ed. — Wolters Kluwer, 2016. — 3438 p.
2. Anthony J. et al. (Eds.) Heart Failure in the Child and Young Adult: From Bench to Bedside. Academic Press, 2018. — 789 p.
3. Barach P., Jacobs J., Lipshultz S.E., Laussen P. (Eds.) Pediatric and Congenital Cardiac Care: Volume 1. Springer, 2015. — 508 p.
4. Barach P., Jacobs J., Lipshultz S.E., Laussen P. (Eds.) Pediatric and Congenital Cardiac Care: Volume 2. Springer, 2015. — 458 p.
5. Da Cruz E., Ivy D., Jagers J. (Eds.) Pediatric and Congenital Cardiology, Cardiac Surgery and Intensive Care. Springer, 2014. — 3511 p.
6. Nelson textbook of pediatrics, 19th ed ; edited by Robert M. Kliegman [et al]. - Elsevier Inc. (USA), 2011. - 2680 p.
7. Prater Kathleen Joan, Hubbard Joyce Ellis (eds.) Pediatric Arrhythmias and EKGs for the Health Care Provider. Springer Publishing Company, 2017. — 293 p.
8. Presentation, diagnosis, and medical management of heart failure in children: Canadian Cardiovascular Society guidelines // Canadian Journal of Cardiology. – 2013. - Vol. 29. – P. 1535-1552.
9. Аряєв М. Л. Педіатрія: Навчальний посібник у 2-х томах. Захворювання дітей раннього віку. Пульмонологія. Алергологія. Кардіологія. / М. Л.Аряєв, Н.В. Котова, Н. Ю. Горностаєва. – Одеса : ОНМмеду, 2014. - Том 2. - 312 с.
10. Безруков Л. О. Невідкладна допомога в дитячій кардіології (окремі кардіоваскулярні синдроми): навчальний посібник/ Л. О. Безруков, О. К. Колоскова, Ю. В. Марушко [та ін.] – К. ; Чернівці : 2011. – 250 с.
11. Беляева Л. М. Детская кардиология и ревматология: практическое

руководство ; ред. проф. Беляевой Л. М. – М : ООО «Медицинское информационное агентство», 2011. – 584 с.

- 12.Доронін О. В. Тактика ведення дітей з порушеннями ритму серця // О. В. Доронін, Київ. – 2010. – 19 с.
- 13.Дудник В.М. Диференційна діагностика найбільш поширених захворювань дитячого віку - Під редакцією Дудник В.М. - Вінниця «Нілан-ЛТД» 2017 – 484 с.
- 14.Зиньковский М. Ф. Врожденные пороки сердца ; ред. акад. А. Ф. Возианова / М. Ф. Зиньковский. – Киев : Книга Плюс, 2009. – 1170 с.
- 15.Марушко Т. В. Серцева недостатність у дітей. Частина 1 / Т. В. Марушко, О. П. Шевченко // Дитячий лікар. - 2014. - № 3-4 (32-33). - С. 16-21.
- 16.Марушко Т. В. Серцева недостатність у дітей.Частина 2 / Т. В. Марушко, О.П. Шевченко // Дитячий лікар. - 2014. - № 6 (35). - С. 14-19.
17. Марушко Т.В. Неревматичні кардити у дітей / Т.В. Марушко // Здоров'я України.-2013.-№6.- С. 32-33.
- 18.Педіатрія : підручник ; за ред. професора В. В. Бережного. – Київ, 2013. – Т. 1. – 1040 с.
- 19.Сухарева Г. Э. Алгоритм организации медицинской помощи при подозрении на врожденный порок сердца у детей / Г. Э. Сухарева, Н. Н. Каладзе, Н. В. Лагунова // Вестник физиотерапии и курортологии. - 2012. - № 2. - С. 47-48.

2) Додаткова література

1. Christopher R. de Filippi Galectin-3 in Heart Failure – Linking Fibrosis, Remodelling and Progression / Christopher R. de Filippi, G. Michael Felker // European Cardiology. - 2010. – Vol. 6 (2). - P. 33-36.
2. Clinical Evaluation of Youth with Pediatric Acute-Onset Neuropsychiatric Syndrome (PANS): Recommendations from the 2013 PANS Consensus Conference / Kiki Chang, Jennifer Frankovich, Michael Cooperstock [et al.] // Journal of child and adolescent psychopharmacology.-2015.-№1.-P. 3-13.
3. The 2014 Canadian Cardiovascular Society Heart Failure Management Guidelines Focus Update: Anemia, Biomarkers, and Recent Therapeutic Trial Implications / Gordon W. Moe, Justin A. Ezekowitz, Eileen O'Meara [et al.] // Canadian Journal of Cardiology. - 2015. - №3. - P. 3-16.
4. Майданник В. Г. Діагностики природжених пороків серця: сучасний стан і перспективи / В. Г. Майданник, М. В. Хайтович // Педіатрія, акушерство та гінекологія. - 2010. - № 1. - С. 31-35.
5. Типы диастолической дисфункции левого желудочка сердца у подростков с патологией миокарда / Л. Ф. Богмат, В. В. Никонова, Э. Л. Ахназарянц [и др.] // Здоровье ребенка. - 2014. - № 4. - С. 26-32.
6. ESC Guidelines for the management of grown-up congenital heart disease (new version 2010): The Task Force on the Management of Grownup Congenital Heart Disease of the European Society of Cardiology (ESC) / H. Baumgartner, P. Bonhoeffer [et al.] // European Heart Journal. – 2010. – Vol. 31 (23). – P. 2915-2957.
7. Емец Г. В. Сердечная недостаточность у детей (обзор литературы) / Г. В.

Завідувач кафедри педіатрії №2 професор ЗВО Вероніка ДУДНИК
(підпис)